РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження аспірантки кафедри фінансового права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка Сабадаш Наталії Олександрівни на тему: «Захист прав платників податків в Україні»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Детальне ознайомлення зі змістом дисертаційного дослідження Сабадаш Наталії Олександрівни дає підстави стверджувати про своєчасність та актуальність питань, пов'язаних із захистом прав платників податків. Адже ми живемо в умовах не просто розвитку, а в умовах реформування податкового законодавства, що має корелюватися із європейським законодавством, цифровою трансформацією суспільних відносин тощо.

Подальших обертів набирає розвиток альтернативних форм захисту (медіації, бізнес-омбудсмена, податкового повіреного тощо). У цьому контексті актуальності набирає питання можливого перманентного розширення участі платників податків в процесах нормотворчості та інклюзивного залучення їх до удосконалення системи реалізації та захисту прав. Особливо, коли йдеться про паритетність у відносинах держави та платників податків в процесі їх адміністрування, сплати та стягнення. Саме партнерська, а не патерналістська модель організації податкових процесів пропонується за основу.

Також проблемою на практиці лишається питання ефективності адміністративного чи судового захисту, як стверджують деякі фахівці, лише через те, що судова гілка влади є окремою гілкою державної влади, чи через те, що контролюючі органи уповноважуються державою на виконання владних повноважень. Загалом, ефективність правового регулювання безпосередньо пов'язана із зворотнім зв'язком від об'єкту регулювання, що виражається через реакцію платників податків на повноту та ефективність засобів реалізації та захисту власних прав. У цьому і проявляється партнерство між державою та

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № 1374/2
«26» 04 2026 р.

платниками податків, коли реакція останніх демонструє хибність чи коректність напряму державної політики, а також впливає на повноту інструментарію захисту власних прав.

Викладене у сукупності з іншими обставинами підкреслює актуальність теми дисертаційного дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційне дослідження Сабадаш Н.О. відрізняється властивим їй авторським підходом до висвітлення загально правових і спеціальних – податково-правових термінологічних конструкцій, окреслення практичних проблем.

Наведемо деякі науково обґрунтовані авторські думки та висновки.

Так, у роботі дістали подальшого розвитку питання презумпцій. Аргументовано, що презумпції в оподаткуванні не є тотожними презумпціям у податковому праві та законодавстві. Це обумовлено, зокрема, тим, що податок є економічною та правовою (юридичною) категорією (в останньому випадку йдеться саме про правові презумпції).

Автором доведено, що ефективність правового регулювання безпосередньо пов'язана із зворотнім зв'язком від об'єкту регулювання, що у випадку даного дослідження виражається через реакцію платників податків на повноту та ефективність засобів реалізації та захисту власних прав. У цьому і проявляється партнерство між державою та платниками податків, коли реакція останніх демонструє хибність чи коректність напряму державної політики, а також впливає на повноту інструментарію захисту власних прав.

Стосовно переліку засобів і способів самозахисту порушених прав платників податків, то у цьому питанні держава не визначає вичерпний перелік, а лише встановлює межі для застосування тих чи інше правових інструментів. Останні в своєму «довільному» використанні та поєднанні кожним окремим суб'єктом правовідносин, набувають відповідних обрисів модусу поведінки, які характерні лише до субінституту самозахисту. У цьому контексті в роботі значна увага приділяється питанням медіації.

Реалізація та захист прав платників податків здійснюються з урахуванням тих механізмів, які закладаються законодавцем в систему регулювання, зокрема, правовідносин у податковій сфері. Тому є потреба у визначенні концептуальних елементів фінансово-правових механізмів реалізації та захисту прав вказаних вище суб'єктів правовідносин. І цим питанням у роботі приділяється чимало уваги.

Варто підтримати авторське визначення категорії фінансово-правового механізму як взаємопов'язаної, установленої правом або суб'єктами відносин сукупності елементів, інструментів і засобів, здатних здійснювати регуляторний вплив на фінансово-економічні явища, на відносини, які виступають предметом таких відносин, а також на правосуб'єктність (реалізація, зміна, захист) та правове положення їх учасників, що обумовлено межами та можливостями визначеними законодавством.

Мета дисертаційного дослідження полягає у всебічному аналізі фінансово-правових механізмів реалізації та захисту прав і законних інтересів платників податків, а також способів захисту прав і законних інтересів платників податків. Відповідно до визначеної мети було поставлено, зокрема, такі завдання: дослідження наукових поглядів на поняття і сутність фінансово-правових гарантій реалізації та захисту прав платників податків; з'ясування елементів фінансово-правових механізмів реалізації та захисту прав і законних інтересів платників податків; розкриття системи та видів фінансово-правових гарантій реалізації та захисту прав платників податків; розкриття суті та принципів захисту прав та законних інтересів платників податків в адміністративному порядку; аналіз правового регулювання захисту прав та законних інтересів платників податків у судовому порядку; дослідження особливостей участі органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері податкових правовідносин, їхнє залучення до процесу захисту прав платників податків.

Об'єктом дослідження є правовідносини, які виникають у процесі правового регулювання захисту прав та законних інтересів платників податків.

Предмет дослідження – захист прав платників податків в Україні.

Структура дисертаційного дослідження характеризується системністю, логічністю, послідовністю викладення матеріалу. Дисертація складається з анотації, вступу, 2 розділів, 6 підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 203 сторінки. Із них основного тексту 165 сторінок. Список використаних джерел налічує 195 найменувань та займає 21 сторінку.

Розділ І «Зміст і структура фінансово-правових механізмів реалізації та захисту прав і законних інтересів платників податків» складається з трьох підрозділів і висновків. У підрозділах розглядаються питання: генезису наукових досліджень фінансово-правових гарантій реалізації та захисту прав платників податків; елементів фінансово-правових механізмів реалізації та захисту прав і законних інтересів платників податків; системи та видів фінансово-правових гарантій реалізації та захисту прав платників податків.

У Розділі ІІ «Способи захисту прав та законних інтересів платників податків» розглядаються питання: суті і принципів захисту прав та законних інтересів платників податків в адміністративному порядку; правового регулювання захисту прав та законних інтересів платників податків у судовому порядку; особливостей участі органів державної влади та місцевого самоврядування у податкових правовідносинах .

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання.

Дисертаційне дослідження характеризується теоретико-прикладним характером його змісту. Результати, отримані в процесі його проведення, можуть бути використані у:

– *науково-дослідній роботі* – для подальшого дослідження проблем, пов'язаних із податковими правовідносинами;

– *нормотворчій роботі* – при підготовці законопроєктів щодо внесенні змін до ПК України та відповідних підзаконних нормативно-правових актів;

– *правозастосовній діяльності* – у процесі податкового планування за

оптимізації податкового завантаження суб'єктів господарювання законними способами (довідка про впровадження результатів наукового дослідження від ПрАТ «Птахофабрика Тернопільська» № 248 від 11.12.2025 р.);

– *навчальному процесі* – при підготовці підручників, навчальних посібників, навчально-методичних видань з дисциплін податково-правового спрямування, адміністративного судочинства, альтернативних способів вирішення спорів, а також в освітньому процесі у вищих навчальних закладах, які здійснюють підготовку фахівців за спеціальністю D8 «Право».

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Дисертаційна робота виконана та у подальшому обговорена на кафедрі фінансового права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Запропоновані у роботі рекомендації, пропозиції, висновки на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях:

V міжнародна науково-теоретична конференція «Галузеві дослідження XXI: характеристики та особливості», Європейська наукова платформа (3 лютого 2023 р., м. Чикаго, США); міжнародна наукова інтернет-конференція «Актуальні дослідження правової та історичної науки» (12 – 13 жовтня 2023 р. м. Тернопіль, Україна, м. Ополе, Польща,); міжнародна наукова інтернет-конференція «Актуальні дослідження правової та історичної науки» (м. Тернопіль, Україна – м. Переворськ, Польща, 4 – 5 липня 2023 р.); VI міжнародна науково-практична конференція «Фінансова політика: теоретичні та практичні аспекти юридичної науки» (24 квітня 2024 р., м. Ірпінь); VII міжнародна науково-практична конференція «Сучасні світові тенденції розвитку науки та інформаційних технологій» (30 – 31 травня 2024 р., м. Одеса).

Основні положення та висновки дисертаційної роботи викладено у наукових працях: у наукових статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України, що внесені до міжнародних наукометричних баз; тезах доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертаційне дослідження є цілісною науковою працею із належно обґрунтованими науковими висновками та рекомендаціями, які автором подані на публічний захист. Використання ідей та результатів досліджень інших авторів містять відповідні посилання. Можемо констатувати відсутність у роботі випадків академічної недоброчесності.

Дискусійні положення та недоліки дисертаційного дослідження. Попри загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Сабадаш Н.О., варто також у плані дискусії звернути увагу, зокрема, на такі положення:

1. У роботі є певні неузгодженості щодо визначення ролі судової практики. З одного боку, на с.109 авторка пише, що в Україні діє «писане право» і для контролюючих органів правові позиції суду не є джерелом права. З іншого боку, на с.145 зазначається, що «судова нормотворчість» стає на службу ефективному регулюванню і створює дієву модель. Це протиріччя стосується того, чи є судовий прецедент реальним інструментом захисту на етапі досудового врегулювання, якщо податкові органи його ігнорують. Авторка не достатньо обґрунтувала конкретний механізм, який би зобов'язав контролюючі органи враховувати висновки Верховного Суду без необхідності звернення платника до суду.

2. Потребує більш детального роз'яснення того, що являє собою змістовна частин системи гарантій та у чому полягає їхнє сутнісне призначення.

3. У дисертаційному дослідженні, яке присвячено безпосередньо проблемним аспектам захисту прав платників податків, дисертантка розглядає також суміжні проблеми: реалізація, здійснення, поновлення прав. У цьому контексті хотілося би почути думку автора щодо ефективності та неефективності адміністративного поновлення прав платників податків.

4. У вступі до дисертації і далі на сторінках роботи ми бачимо різного роду практичні рекомендації, пропозиції щодо внесення змін до Податкового кодексу України. Наступне питання стосується власного досвіду дисертантки щодо практичного впровадження результатів її наукового дослідження. Сабадаш

Н.О. є практикуючим податковим адвокатом: що вже впроваджено (якщо такі приклади є)?

Як ми вже зазначали вище, наші зауваження мають переважно дискусійний характер і відповіді на них під час публічного захисту дають можливість більше розглянути окремі аспекти захисту прав платників податків.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Сабадаш Наталії Олександрівни на тему: «Захист прав платників податків в Україні» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 року № 261 (зі змінами), наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), п.п. 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44. Отже, Сабадаш Наталія Олександрівна заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Рецензент:
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри фінансового права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка **Наталія ГУБЕРСЬКА**

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР НАЧ
КАРАУЛЬНА Н. В.
15.04.2026 р.

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № 1374 11/1
«22» 04 2026 р.